

Analiza politike Srbije u pogledu učešća predstavnik Srbije na međunarodnim skupovima na kojima učestvuju i predstavnici Kosova

Evropski pokret
Srbija

Beograd, novembar 2011.

SADRŽAJ:

Uvod	4
1. Pregled odabranih međunarodnih konferencija	5
1.1. Opšte napomene	5
1.1.1. Proces saradnje u Jugoistočnoj Evropi (maj 2008)	5
1.1.2. Konferencija na Brdu kod Kranja (mart 2010)	5
1.1.3. Sarajevska konferencija (jun 2010)	6
1.1.4. Varšavski samit (maj 2011)	6
1.1.5. Samit Kroatija (jul 2011)	6
1.1.6. Bledski strateški forum (septembar 2011)	7
1.2. Pregled stavova Srbije povodom prisustva Kosova na međunarodnim skupovima	7
2. Međunarodno pravo i priznanje država.	8
2.1. Opšte napomene	8
2.2. Priznanje države.	8
2.2.1. Prisustvovanje na međunarodnim konferencijama kao akt implicitnog priznavanja države?	9
2.2.2. Članstvo u višestranim međunarodnim ugovorima kao akt implicitnog priznanja?	9
3. Analiza	10
4. Preporuke.	11
Napomene.	13
Literatura	19

Analiza politike Srbije u pogledu učešća predstavnik Srbije na međunarodnim skupovima na kojima učestvuju i predstavnici Kosova

Sažetak

U tekstu se analizira odbijanje Srbije da učestvuje na međunarodnim konferencijama na kojima učestvuju predstavnici Kosova u svetlu pravila međunarodnog prava. Zaključak je da je takva politika nepotrebna i štetna, kao i da su argumenti koje je Srbija tim povodom iznosila nedosledni i konfuzni. Preporučuje se da Srbija odustane od politike neprisustvovanja međunarodnim skupovima na kojima učestvuju i predstavnici Kosova. Ako Srbija, uprkos tome što pravila međunarodnog prava kažu suprotno, smatra da bi puko zajedničko prisustvo na konferencijama dovelo do nedoumica oko njenog priznanja Kosova, preporučuje joj se davanje posebne izjave kojom bi te nedoumice otklonila.

Ključne reči:

Kosovo, spoljna politika, međunarodna konferencija, priznanje, međunarodno pravo

* Tatjana Papić je docentkinja na predmetu Međunarodno javno pravo na Pravnom fakultetu Univerziteta Union. U istraživanju su učestvovali Dušan Kanazir (dipl. pravnik, Union Beograd, student magistarskih studija Univerziteta Kembridž, UK) i Milica Kostić (dipl. pravica, Union Beograd, studentkinja magistarskih studija Univerziteta Mičigen, SAD). Zahvaljujem na komentarima Vojinu Dimitrijeviću, Vladimiru Đeriću, Marku Milanoviću i Jasminki Kronji. Sve greške su moje. E-mail: tatjana.papic@pravnofakultet.rs.

Uvod

Od kada je Kosovo proglasilo nezavisnost, 17. februara 2008. godine, zvaničnici Srbije su odbijali da prisustvuju skupovima na kojima su se pojavljivali predstavnici Kosova, obrazlažući to nužnošću koju iziskuje stav Srbije da ne prizna Kosovo. Argumenti na kojima se zasniva ovaj stav mogu se videti iz izjave predsednika Srbije, Borisa Tadića, od 14. marta 2010. godine. Naime, povodom pitanja učešća Srbije na konferenciji na Brdu kod Kranja, na koju su pozvani i predstavnici Kosova, predsednik Tadić je izjavio:

„Srbija neće učestvovati ni na jednom regionalnom forumu na kojem se ne poštuju principi UN, a koji podrazumevaju i poštovanje Rezolucije 1244. [...] Ne može nijedan regionalni forum predstavljati implicitno priznanje nezavisnosti Kosova, jer Srbija niti na implicitan, niti na eksplicitan način neće priznati nezavisnost Kosova bilo svojim odlukama, bilo svojim učešćem na regionalnim forumima i susretima.”¹

Ovaj tekst ima za cilj da analizira postupke Srbije u svetlu pravila međunarodnog prava koja regulišu načine na koje se nova država može priznati, a posebno onih koji određuju da li zajedničko prisustvovanje na međunarodnim konferencijama može značiti akt priznanja nove države. Drugi cilj teksta je da da preporuke na koji način Srbija, ako ne želi da prizna Kosovo, treba da se ponaša ubuduće u donošenju odluka o prisustvovanju međunarodnim konferencijama na kojima će biti prisutni i kosovski zvaničnici. Ovaj tekst, takođe, ima za cilj da skrene pažnju na buduća pitanja s kojima će se Srbija suočiti, kakvo je, na primer, zajedničko članstvo u međunarodnim ugovorima s Kosovom.

U delu 1 biće predstavljene najvažnije međunarodne konferencije na kojima se postavljalo pitanje prisustvovanja predstavnika Srbije zbog istovremenog prisustva predstavnika Kosova. Deo 2 sadrži kratak pregled pravila međunarodnog prava i prakse koja se odnosi na pitanje priznanja novih država, s posebnim naglaskom na pitanje prisustvovanja na međunarodnim konferencijama. U delu 3 se postupanje Srbije stavlja u kontekst tih pravila. Preporuke su u delu 4.

1. Pregled odabranih međunarodnih konferencija

1.1. Opšte napomene

Od proglašenja nezavisnosti Kosova, predstavnici Srbije odbijaju da prisustvuju međunarodnim skupovima na koje su pozvani i predstavnici Kosova. Najpre je takva politika uključivala napuštanje svakog sastanka gde se pojavljuju zvaničnici prištinskih vlasti, pa čak i u pratnji šefa UNMIK.² No, vremenom se od te mere odustalo, te se sada čini da Srbija ima stav da ne prisustvuje skupovima na kojima kosovski predstavnici nisu u pratnji misije UN na Kosovu (UNMIK) u skladu s Rezolucijom 1244.³ Ovo uključuje i sastanake koji se odigravaju pod okriljem regionalnih organizacija i ugovora, u kojima je član UNMIK/Kosovo.⁴

Ovaj deo teksta će predstaviti šest međunarodnih/regionalnih skupova na kojima se postavljalo pitanje učešća Srbije zbog prisustva kosovske delegacije. Skupovi su odabrani na osnovu značaja u pogledu razvijanja regionalne saradnje, kao i značaja, tj. ranga, zvanica koje su mu prisustvovali.

Izložiće se kratak činjenični opis skupa, njegov značaj, konačni ishod po pitanju učešća Srbije na skupu i obrazloženja koja su predstavnici Srbije tim povodom davali. Opisani skupovi obuhvataju period od tri godine (maj 2008 – septembar 2011) i predstavljeni su hronološki.

1.1.1. Proces saradnje u Jugoistočnoj Evropi (maj 2008)

Proces saradnje u Jugoistočnoj Evropi (*South Eastern Europe Cooperation Process* – (SEECPP)) je regionalna organizacija koja predstavlja forum za politički i diplomatski dijalog između dvanaest država članica: Albanije, Bosne i Hercegovine, Bugarske, Crne Gore, Grčke, Hrvatske, Mađarske, Makedonije, Rumunije, Slovenije, Srbije i Turske.⁵

Na poziv Bugarske, koja je bila predsedavajuća SEECPP 2008, na sastanak organizacije koji je održan 21. maja 2008. godine, došli su i predstavnici UNMIK. U pratnji UNMIK bili su i predstavnici Kosova.

Predsednik Srbije, Boris Tadić, i ministar spoljnih poslova Srbije, Vuk Jeremić, napustili su taj sastanak nakon što je predstavnik UNMIK, pošto je dobio reč, dao priliku Skenderu Hiseniju (*Skender Hyseni*), u svojstvu ministra spoljnih poslova Kosova, da se obrati prisutnima.⁶ Srbija je ovom prilikom iznela svoj stav da samo UNMIK može da govori u ime Kosova.⁷

Inače, Kosovo nije član Procesu saradnje, te se pitanje njegovog učešća ili obraćanja redovno ne postavlja. Srbija je učestvovala na svim narednim sastancima Procesu.⁸

1.1.2. Konferencija na Brdu kod Kranja (mart 2010)

Konferenciju na Brdu kod Kranja su organizovale Slovenija i Hrvatska, s ciljem da započnu proces neformalne saradnje usmeren ka poboljšanju odnosa između država Zapadnog Balkana na putu njihovog članstva u evroatlantskim integracijama.⁹ Konferencija je održana 20. marta 2010. godine; pored premijera Hrvatske i Slovenije, kao domaćina, prisustvovali su joj predsednici vlada Albanije, Crne Gore, Bosne i Hercegovine, i Hašim Tači (*Hashim Thaçi*) u svojstvu premijera Kosova, kao i evropski komesar za proširenje Štefan File (*Stefan File*).¹⁰ Prisutan je bio i tadašnji šef UNMIK, Lamerto Zanijer (*Zannier*).¹¹

Srbija nije učestvovala na ovoj konferenciji zato što, prema saopštenju službe za štampu predsednika Tadića, organizatorima nije uspelo da je organizuju „u skladu sa principom po kome delegacija Kosova može da učestvuje na regionalnim skupovima u skladu sa dokumentima Ujedinjenih nacija, pre svega na osnovu Rezolucije 1244 Saveta bezbednosti UN.”¹²

Sa svoje strane, organizatori su naglasili da je konferencija organizovana po „formuli Gimnih”,¹³ gde su učesnici predstavljeni bez državnih simbola i drugih obeležja, i na tome zasnivali nadu da će na njoj učestvovati predstavnici i Srbije i Kosova.¹⁴

Ovde valja napomenuti da je politički direktor Ministarstva spoljnih poslova (MSP) Srbije, Borislav Stefanović, mesec dana kasnije, komentarišući eventualno učešće Srbije na Sarajevskoj konferenciji,¹⁵ izneo drugačiji opis primene „formule Gimnih“: „U Kranju je bio sastanak šefova država i vlada na koji se ne može primeniti Gimnih formula, a i Priština nije bila u pratnji UNMIK“.¹⁶ Ipak, nešto drugačije tumačenje je istom prilikom iznela predsednica Spoljnopoličkog saveta MSP Srbije, Sonja Liht, zamerajući što je na konferenciji na Brdu kod Kranja primena „formule Gimnih“ pomenuta kao mogućnost tek neposredno pred njeno održavanje.¹⁷

1.1.3. Sarajevska konferencija (jun 2010)

Tokom španskog predsedavanja Savetom Evropske unije, 2. juna 2010. godine, organizovana je konferencija *EU – Zapadni Balkan* u Sarajevu s učešćem 48 delegacija država Evropske unije, Zapadnog Balkana, Rusije, Turske, SAD, i međunarodnih organizacija. Cilj ove konferencije je bio da potvrdi posvećenost EU evropskoj perspektivi država Zapadnog Balkana kao deo novog okvira koje postavlja Ugovor iz Lisabona.¹⁸

Nešto više od mesec dana pre održavanja Sarajevske konferencije, politički direktor (MSP) Srbije, Borislav Stefanović, isticao je da je preduslov za prisustvo Srbije na njoj da se garantuje „asimetrično“ predstavljanje prištinske delegacije. On je naglasio da se „asimetričnost“ može postići time što bi delegacija Prištine bila u pratnji šefa UNMIK koji bi govorio pre nje, a među učesnicima konferencije bi bile i druge međunarodne organizacije, kako bi bilo jasno da to nisu isključivo države.¹⁹ Stefanović je smatrao da se na ovaj način primenjuju elementi „formule Gimnih“, što znači da bi ispred predstavnika svih učesnika konferencije bila postavljena pločica s njihovim imenom, a ne imenom države ili organizacije koju predstavljaju. Stefanović je na kraju naglasio: „Naš stav je jasan, Kosovo bez UNMIK ne može da učestvuje nigde, jer bi to bilo kršenje Rezolucije 1244“.²⁰

Sarajevska konferencija održana je po „formuli Gimnih“.²¹ Na Konferenciji su bili predstavljeni i Srbija i Kosovo,²² a Skender Hiseni, u svojstvu ministra spoljnih poslova Kosova, govorio je posle šefa UNMIK, Lamberta Zaniijera.²³

1.1.4. Varšavski samit (maj 2011)

Centralnoevropski samit je sastanak šefova država Centralne i Istočne Evrope koji se održava na godišnjem nivou. Na Samitu 2011, održanom u Varšavi 27. i 28. maja 2011. godine, prisustvovalo je devetnaest šefova država Centralne i Istočne Evrope, i Atifete Jahjaga, u svojstvu predsednice Kosova.²⁴ Predsednik SAD, Barak Obama, bio je specijalni gost Samita.²⁵

Predsednik Srbije Boris Tadić dobio je poziv da prisustvuje Samitu, ali je odlučio da na njega ne dođe.²⁶ Tadić se na ovakav potez odlučio zbog toga što „nije obezbeđeno asimetrično predstavljanje Kosova u odnosu na ostale učesnike“,²⁷ budući da je domaćin pozvao i Atifete Jahjaga u svojstvu predsednice Kosova.²⁸

1.1.5. Samit Krocija (jul 2011)

Samit Krocija je međunarodna konferencija šefova država i vlada i visokih državnih zvaničnika evropskih i severnoameričkih zemalja, kao i predstavnika međunarodnih organizacija, koji se održava od 2006. godine na godišnjem nivou u Dubrovniku.²⁹ Ideja ovog samita je da pruži platformu za dijalog o prosperitetnoj budućnosti Jugoistočne Evrope.³⁰

Pored regionalnih lidera, dodatnu težinu Samitu Krocija daje prisustvo učesnika kao što su bivši savetnik za nacionalnu bezbednost predsedniku SAD Zbignjev Bžežinski (*Zbigniew Brzezinski*),³¹ generalni sekretar NATO, Jap de Hop Šefer (*Jaap de Hoop Scheffer*),³² pomoćnik državnog sekretara SAD, Den Frid (*Dan Fried*),³³ državni podsekretar za politička pitanja SAD, Vilijam Burns (*William J. Burns*),³⁴ i predsednik Kneseta Izraela, Ruven Rivlin (*Reuven*).³⁵

Srbija nije četiri godine učestvovala na Samitu Kroacija. Poslednji samit održan je 8. i 9. jula 2011. godine³⁶ Kao razlog izostanka Srbija konzistentno navodi prisustvo Kosova na ovom samitu i Hašima Tačija, u svojstvu premijera.³⁷

1.1.6. Bledski strateški forum (septembar 2011)

Bledski strateški forum je sastanak na kojem se od 2006. godine sreću vodeći ljudi iz javnog i privatnog sektora kako bi na visokom novu razgovarali o glavnim izazovima Evrope i sveta u 21. veku.³⁸

Na Bledskom forumu 2011, koji se održavao 9. i 10. septembra 2011. godine, učestvovali su zvaničnici kako Srbije (ministar spoljnih poslova, Vuk Jeremić), tako i Kosova (ministri spoljnih poslova Enver Hodžaj (*Hoxhaj*) i ministar infrastrukture, Fehmi Mujota (*Mujota*).³⁹ Ovo je bio prvi put da su se oni našli na istom međunarodnom skupu.⁴⁰ Međutim, do susreta predstavnika Kosova i Srbije nije došlo, budući da je prištinska delegacija učestvovala na skupu prvoga dana, a ministar spoljnih poslova Srbije sutradan.⁴¹

Skupu je prisustvovao i vršilac dužnosti šefa UNMIK, Farid Zarif, kao i predstavnici međunarodnih organizacija i privatnog sektora.⁴²

U trenutku pisanja ovog rada zvaničnici Srbije nisu komentarisali prvo zajedničko prisustvo Srbije i Kosova na ovom međunarodnom skupu na Bledu. Jedina izjava koja je zabeležena u medijima potiče iz neimenovanog izvora u MSP, koji samo potvrđuje da se Jeremić nije sreo s kosovskim zvaničnicima.⁴³

1.2. Pregled stavova Srbije povodom prisustva Kosova na međunarodnim skupovima

Nije moguće jasno utvrditi koji kriterijum Srbija primenjuje u odlučivanju da li će učestvovati na nekom međunarodnom skupu na kome prisustvuju predstavnici Kosova. Zvaničnici Srbije nekada govore o potrebi „asimetričnog“ predstavljanja Kosova, oličenog u prisustvu UNMIK (Sarajevska konferencija), a nekada naglašavaju činjenicu da je na konkretan skup pozvan predsednik Kosova ili premijer (npr. Varšava i Samit Kroacija).

Pored toga, postoji nedoslednost u stavu Srbije povodom učešća na konferencijama na kojima se primenjuje „formula Gimnih“. Nekada Srbija insistira na njenoj primeni (Sarajevo), a nekada i pored primene te formule ne učestvuje na skupu (Brdo kod Kranja).

Takođe, valja napomenuti da primena „formule Gimnih“ ne obezbeđuje ono što zvaničnici Srbije nazivaju „asimetričnim“ predstavljanjem Kosova, budući da ona podrazumeva nepostojanje tabli s imenima država učesnika na konferencijskom stolu, te su u tom smislu svi učesnici „simetrični“. Naime, svi su predstavljeni na isti način – samo svojim imenom.

Na prvi pogled čini se da je Srbiji od suštinskog značaja da kosovsku delegaciju prati UNMIK. Stav Srbije je da samostalno učešće Kosova u međunarodnim odnosima, uključujući i međunarodne konferencije, protivreči Rezoluciji 1244, prema čijoj praksi primene i uredbama UNMIK, samo UNMIK predstavlja Kosovo.⁴⁴

Međutim, i tu se uočava nedoslednost. Naime, na sastanku Procesa saradnje u Jugoistočnoj Evropi u Bugarskoj, maja 2008. godine, predstavnici Srbije su napustili skup uprkos tome što je delegacija Kosova bila u pratnji šefa UNMIK (on se najpre obratio skupu, a potom reč dao predstavnicima Kosova). Dve godine kasnije, na konferenciji u Sarajevu, ne samo da to nije bio problem, već je to bio jedan od uslova koji je Srbija iznela za svoje učešće na konferenciji.

Nije moguće jasno utvrditi koji kriterijum Srbija primenjuje u odlučivanju da li će učestvovati na nekom međunarodnom skupu na kome prisustvuju predstavnici Kosova.

Takođe, valja napomenuti da se čini da Srbija smatra ključnim pitanje nivoa državnih zvaničnika koji prisustvuju konkretnom događaju. Naime, Varšavski samit, konferencija na Brdu kod Kranja i Samit Kroatija, kojima je Srbija odlučila da ne prisustvuje, odvijali su se na nivou šefova država, dok je Sarajevskoj konferenciji, na kojoj su učestvovali ministri spoljnih poslova, prisustvovala. Stoga, izgleda da srpske vlasti smatraju da se implicirano priznanje može dati prisustvom šefa države na multilateralnom sastanku zajedno s predsednikom Kosova, ali ne i zajedničkim prisustvom ministara spoljnih poslova. Međutim, ovo ne može biti argument, budući da i šef države i ministar spoljnih poslova prema međunarodnom pravu imaju pravo da zastupaju državu u međunarodnim odnosima bez posebnog ovlašćenja,⁴⁵ pa tako i da priznaju neku novu državu.

Povodom prvog međunarodnog skupa na kome su zajednički prisustvovali predstavnici Srbije i Kosova (Bled), ne može se izvesti jasan zaključak o zaokretu politike. Naime, čini se da Vlada Srbije i dalje smatra da se s predstavnicima Kosova ne sme susresti na istom skupu, budući da su mu zvaničnici Srbije i Kosova prisustvovali različitih dana. Pored toga, učesnice ovog skupa nisu bile samo države, već i predstavnici međunarodnih organizacija i privatnog sektora, na čemu je Srbija i ranije insistirala (Sarajevo).

No, hronološki pregled odabranih međunarodnih konferencija ukazuje na određenu evoluciju i „omekšavanje“ stava Srbije povodom prisustvovanja tim skupovima zajedno s predstavnicima Kosova, i pored kontradiktornih i nekonzistentnih obrazloženja koja daje.

2. Međunarodno pravo i priznanje država

2.1. Opšte napomene

Međunarodno pravo određuje elemente na osnovu kojih se utvrđuje postojanje države. Da bi se neka tvorevina smatrala državom u smislu međunarodnog prava, ona treba da ima teritoriju, stanovništvo i efektivnu vlast, nezavisnu od druge države. Neki ovim trima merilima dodaju i četvrti – priznanje već postojećih država. Međutim, prevladava stav da priznanje već postojećih država ima samo deklarativno dejstvo, odnosno da se njim tek potvrđuje da konkretna tvorevina ispunjava navedene elemente neophodne da bi se smatrala državom. Dakle, tvorevina koja ispunjava tri konstitutivna elementa (ima stanovništvo, teritoriju i efektivnu vlast na njoj) jeste država uz ili bez priznanja drugih država.

Međutim, bez priznanja drugih država, novostvorena država nema mnogo koristi od toga što se može zvati državom u smislu međunarodnog prava. Naime, bez njega neće imati s kim da sklapa međunarodne ugovore, neće moći da stupa u međunarodne organizacije i opšti ravnopravno s drugim državama, kao subjekt međunarodnog prava. Tek prihvatanjem drugih država da stupe u odnose s njom i priznaju je kao državu, pa tako i subjektom međunarodnog prava, daje puni smisao stečenoj državnosti. Otud je novostvorenim državama priznanje drugih država značajno ne samo iz romantičarskih i emotivnih razloga.

2.2. Priznanje države

Ne postoji pravilo međunarodnog prava koje obavezuje države da priznaju novonastalu državu. Dakle, odbijanje priznavanja novonastale države ne povlači kršenje međunarodnog prava, pa tako ni međunarodnu odgovornost. Razlozi za nepriznavanje novostvorene države su često političke ili ideološke prirode, a katkad su oni prepleteni s pravnim argumentima.⁴⁶

Priznanje je diskrecioni, slobodni i jednostrani akt. Ono može biti izričito ili prećutno, tj. implicitno.

Priznanje odražava *nameru* već postojeće države da uspostavi odnose i razvije saradnju s novostvorenom državom. Pitanje postojanja takve namere se kod izričitog priznanja ne postavlja, ona je nesumnjiva i očigledna. Na primer, davanjem formalne izjave o priznanju, slanjem čestitke za sticanje nezavisnosti ili diplomatske note, kao i sklapanjem dvostranog ugovora kojim se regulišu odnosi između dve države, nova država se priznaje izričito.⁴⁷

S druge strane, namera predstavlja suštinsko pitanje u slučaju prećutnog priznanja. Praksa pokazuje da nameru prećutnog priznanja odražava uspostavljanje diplomatskih odnosa, prisustvovanje svečanom proglašenju nezavisnosti nove države, te zaključenje dvostranog ugovora.⁴⁸

S druge strane, praksa pokazuje da se prećutno priznanje *ne očituje* učešćem na međunarodnim konferencijama s nepriznatom državom; učlanjenjem nepriznate države u međunarodnu organizaciju širokog članstva čiji je član država koja je ne priznaje; činjenicom da država postane ugovornica višestranih ugovora pošto nepriznata država postane njihova ugovornica i obrnuto, tj. činjenicom da država postane ugovorna strana višestranih ugovora čija je ugovornica nepriznata država pre nje bila; uspostavljanjem trgovinskih misija u nepriznatoj državi; pregovaranjem s nepriznatom državom; direktnim kontaktom predstavnika koji nemaju status redovnih diplomatskih predstavnika; kao ni uspostavljenjem neslužbenih predstavništava.⁴⁹ Pored toga, iz prakse država se vidi da ni posete visokih državnih zvaničnika ne impliciraju priznanje nove države. Na to, na primer, ukazuje slučaj posete predsednika Egipta, Anvara Al-Sadata (*Anwar as-Sādāt*), Izraelu 1977. godine.⁵⁰

Praksa pokazuje da se prećutno priznanje ne očituje učešćem na međunarodnim konferencijama s nepriznatom državom.

2.2.1. Prisustvovanje na međunarodnim konferencijama kao akt implicitnog priznavanja države?

Kao što smo već napomenuli, ključno pitanje kod implicitnog priznanja je namera. Praksa pokazuje da se ne može reći da takva namera postoji u slučaju pukog učešća na međunarodnoj konferenciji s nepriznatom državom. Ako se na taj način želi priznati nova država, onda se mora jasno izraziti namera da zajedničko prisustvovanje konferenciji ima dejstvo njenog priznanja.⁵¹

Države koje ne žele da priznaju novu državu s kojom učestvuju na međunarodnoj konferenciji nekada naglašavaju da ne postoji namera njenog priznanja kako bi izbegle suprotna tumačenja.⁵² Dakle, one ne biraju da ne učestvuju na konferenciji s državom koju ne priznaju, već odlučuju da izričito napomenu odsustvo akta priznavanja.

2.2.2. Članstvo u višestranim međunarodnim ugovorima kao akt implicitnog priznanja?

Zajedničko članstvo u višestranim ugovorima s novom državom ne implicira njeno priznanje. Ovo stoji, kako u slučaju da nova država postaje članica ugovora čija je država koja je ne priznaje već članica, tako i kada država koja ne priznaje novu državu postaje ugovornica posle nje. Postojeće države, ugovornice konkretnog ugovora, koje ne žele da priznaju novu državu mogu dati posebne izjave u kojima naglašavaju svoj stav oko nepriznanja nove države.⁵³ Isto stoji i u slučaju da država postaje članica ugovora čija je država koju ne priznaju već članica.⁵⁴

Posebnu vrstu višestranih međunarodnih ugovora predstavljaju osnivački ugovori međunarodnih organizacija. Učlanjenjem u organizaciju šireg članstva nove države, tj. postavljanjem ugovornice njenog osnivačkog akta, takođe se ne implicira njeno priznanje. Dakle, članstvo u međunarodnim organizacijama s novom državom, takođe, u načelu, ne izražava priznanje te nove države.⁵⁵ Tako, na primer, činjenicu da je Srbija zajedno s Kosovom članica organizacije Međunarodni monetarni fond (MMF), tj. ugovornica Sporazuma o MMF,⁵⁶ niko nije tumačio kao implicitno priznanje Kosova od strane Srbije.

S druge strane, u slučaju u kome bi država glasala za učlanjenje nove države u neku međunarodnu organizaciju, može se govoriti o implicitnom priznanju.⁵⁷ Isto stoji ako je nova država (naročito jednoglasno), primljena u organizaciju uskog članstva. Tada se može govoriti o njenom kolektivnom priznanju.⁵⁸ No, priznanje nove države od strane međunarodne organizacije ne implicira priznanje njenih članica.⁵⁹

Uporno i konzistentno naglašavanje nepriznavanja neke države nesumnjivo održava nameru druge države da je ne prizna. U takvim slučajevima, čak ni potpisivanje dvostranih ugovora, koji uglavnom mogu da predstavljaju implicitno priznanje, neće predstavljati akt priznanja. Dobar primer za to je ugovor o primirju koji su Sirija i Izrael potpisali 1974. godine u Ženevi.⁶⁰

3. Analiza

U svetlu relevantnih pravila međunarodnog prava, čini se da je politika Srbije da ne prisustvuje međunarodnim konferencijama na kojima učestvuju predstavnici Kosova nepotrebna i štetna. Nepotrebna je zbog toga što se zajedničko prisustvovanje međunarodnom skupu s nepriznatom državom ne može tumačiti kao odražavanje namere priznanja, pa tako ni kao akt implicitnog priznanja. Srbija ne treba da strahuje da će učestvovanje na međunarodnim skupovima s predstavnicima Kosova biti tumačeno kao takvo. Štetna je zbog toga što Srbija neprisuštvovanjem na međunarodnim konferencijama sama sebi uskraćuje mogućnost da se bori za ostvarenje svojih interesa i konkretnih spoljnopolitičkih ciljeva. Nijednoj državi nije u interesu da ne prisustvuje međunarodnim konferencijama. Posebno joj to ne može biti u interesu kada takvu odluku zasniva na neutemeljenom strahu od implicitnog priznanja.

Pored toga, promena ovakve politike izgleda neophodna u svetlu pridruživanja i pristupanja Srbije EU. Naime, u Izveštaju o napretku Evropske komisije iz 2010. godine, naglašava se da se mora naći održivo rešenje zajedničkog prisustva Srbije i Kosova na međunarodnim skupovima, budući da je to osnov inkluzivne i funkcionalne regionalne saradnje, koja je suštinski deo procesa približavanja Srbije EU.⁶¹ Uz to, u mišljenju o kandidaturi Srbije za članstvo u EU, koje je Evropska komisija uputila Evropskom parlamentu i Savetu 12. oktobra 2011. godine, ukazuje se da je prioritetno postići napredak u vezi s regionalnom saradnjom.⁶² U prapratnom izveštaju uz mišljenje, posebno je napomenuto da nesuglasice oko predstavljanja Kosova na međunarodnim skupovima slabe regionalnu saradnju.⁶³

Kako smo pokazali, Srbija nije konzistentna u navođenju razloga za neprisuštvovanje skupovima. No, svakako treba pozdraviti zaokret u politici oličen u tome da je Srbija odustala od insistiranja da se predstavnik Kosova ni u kom slučaju ne može obratiti na jednom međunarodnom skupu, čak ni kada mu za to dâ ovlašćenje Specijalni predstavnik Generalnog sekretara UN, šef UNMIK. Ovo naročito stoji zbog toga što svako kome šef UNMIK dâ ovlašćenje da se obrati jednom međunarodnom skupu u stvari istupa u ime UNMIK, koji prema Rezoluciji 1244 ima ovlašćenje da zastupa Kosovo u međunarodnim odnosima.

Ako pođemo od pretpostavke da predstavnici Srbije poznaju međunarodno pravo, na čije se poštovanje u sprovođenju njene spoljne politike često pozivaju, čini se da razlozi za ponašanje Srbije u pogledu neprisuštvovanja međunarodnim konferencijama s predstavnicima Kosova ne leže u polju primene normi međunarodnog prava o implicitnom priznanju država, već u unutrašnjim političkim prilikama.

Što se tiče pitanja koje će se sve češće u budućnosti postavljati – zajedničkog članstva s Kosovom u višestranim međunarodnim ugovorima – treba imati na umu da, prema međunarodnom pravu, ni to u načelu ne predstavlja akt implicitnog priznanja, inače bi se smatralo da je Srbija priznala Kosovo još 29. juna 2009. godine, kada je Kosovo postalo ugovornica Sporazuma o MMF,⁶⁴ čiji je Srbija već bila član.

Nesuglasice oko predstavljanja Kosova na međunarodnim skupovima slabe regionalnu saradnju.

4. Preporuke

U pogledu učešća Srbije na međunarodnim skupovima na kojima učestvuju i predstavnici Kosova, preporučuje se promena mera spoljne politike u sledećem pogledu:

1) odustajanje od prakse nepristustvovanja na međunarodnim konferencijama na kojima se pojavljuju zvaničnici Kosova, budući da zajedničko prisustvo na takvim skupovima ne implicira priznanje nezavisnosti Kosova;

2) ako Srbija, uprkos tome što pravila međunarodnog prava kažu suprotno, smatra da bi puko zajedničko prisustvo na konferencijama dovelo do nedoumica oko njenog priznanja nezavisnosti Kosova, ona može svaki put, najbolje pri prvom obraćanju njenih predstavnika konkretnom skupu, da da izjavu kojom bi te nedoumice otklonila. Ta izjava bi mogla da glasi:

„Republika Srbija ne priznaje Kosovo kao državu. Zajedničko prisustvo na ovoj konferenciji ne implicira priznanje Kosova kao države.“

Ova izjava može konzistentno da se daje na početku svih skupova kojima Srbija prisustvuje sa zvaničnicima Kosova.

Izjava bi bila poželjna i zbog toga što je Srbija imala politiku da se protivi učestvovanju Kosova, insistirajući na tome da ono ne može da prisustvuje zbog toga što nije država i što je to protivno Rezoluciji 1244. Takva ranija politika nalaže davanje navedene izjave, kako se ne bi ostavio prostor da se promena stava ne tumači kao promena namere nepriznavanja Kosova.

3) u slučaju pristupanja Kosova višestranim ugovorima kojima je Srbija već ugovornica, što uključuje i pristupanje osnivačkim ugovorima međunarodnih organizacija, Srbija treba da da sledeću izjavu:

„Pristupanje Kosova [naziv ugovora] ne implicira priznanje Kosova od strane Republike Srbije.“;

4) u odnosu na ugovore kojih je depozitar Generalni sekretar UN, Srbija može da doda posebnu izjavu koja će obuhvatiti svoj stav povodom eventualnog budućeg članstva Kosova u tim ugovorima:

„Republika Srbija izjavljuje da pristupanje Kosova konvencijama čiji je depozitar Generalni sekretar UN, kojima je Srbija takođe ugovornica, ne implicira priznanje Kosova od strane Republike Srbije.“

Ova izjava će se odnositi na sve konvencije i druge međunarodne sporazume koji su deponovani kod Generalnog sekretara UN, kojima su ugovornice Srbija i Kosovo.“;

5) u slučaju da Srbija pristupa nekom ugovoru kojem je Kosovo već ugovornica, Srbija treba da da sledeću izjavu:

„Pristupanje Srbije [naziv ugovora] ne implicira priznanje Kosova od strane Republike Srbije.“;

- 6) ako Srbija želi da naglašava svoj odnos prema Kosovu, predloženim izjavama može da doda i rečenicu:

„Republika Srbija smatra Kosovo delom svoje teritorije koje je pod međunarodnom upravom, u skladu s Rezolucijom Saveta bezbednosti 1244 (1999)“.

Na ovaj način će Srbija istovremeno moći da se bori za ostvarenje svojih interesa na međunarodnom planu i da osigura da se njeni postupci ne tumače kao akti implicitnog priznanja Kosova.

Napomene

¹ Pored toga, predsednik Tadić je naglasio da Srbija nema stratešku težnju da blokira saradnju i komunikaciju s kosovskim institucijama, već da joj je važno da regionalno učešće predstavnika Kosova ne dovodi u pitanje integritet države Srbije. Izjava je dostupna na sajtu Ministarstva spoljnih poslova Srbije, http://www.mfa.gov.rs/Srpski/Bilteni/Srpski/b150310_s.html, (posećeno 14. septembra 2011).

² Videti deo I.1.

³ Videti United Nations, Security Council, *Report of the Secretary-General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo*, UN dok. S/2011/514 (12 August 2011), str. 5. Dostupno na <http://www.unmikonline.org/SGReports/S2011514.pdf> (posećeno 14. septembra 2011). Videti i izjavu predsednika Tadića, tekst koji prati *supra* fn. 1, kao i izjavu Borka Stefanovića, tekst koji prati *infra* fn. 20.

⁴ Videti, na primer, Centralnoevropski ugovor o slobodnoj trgovini (*Central European Free Trade Agreement (CEFTA)*), gde je ugovornica određena kao „UNMIK/Kosovo“, dostupno na <http://www.cefta2006.com/> (posećeno 14. septembra 2011); Regionalni savet za saradnju (*Regional Cooperation Council*), gde je kao član označen „UNMIK u ime Kosova u skladu s Rezolucijom SB 1244“, dostupno na <http://www.rcc.int/pages/7/14/structure> (posećeno 14. septembra 2011). Za sastanke na kojima je u 2010. i 2011. delegacija Kosova bila u pratnji šefa UNMIK, videti United Nations, Security Council, *Report of the Secretary-General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo*, UN. dok. S/2010/562 (29 October 2010), str. 54-55, dostupno na <http://www.unmikonline.org/SGReports/S-2010-562.pdf> (posećeno 14. septembra 2011) i *supra* fn. 3, str. 55-56.

⁵ Videti internet prezentaciju SEEC, <http://rspcsee.org/en/pages/read/the-south-east-european-cooperation-process> (posećeno 28. avgusta 2011).

⁶ Srbija je protestovala što je predstavnik UNMIK, Džolio Nagele (*Jolio*), prema njenom mišljenju protivno pravilima procedure ove organizacije, dao reč Hiseniju. *Politika*, „Tadić demonstrativno napustio samit“, 22. maja 2008, dostupno na <http://www.politika.rs/rubrike/Svet/Tadic-demonstrativno-napustio-samit.lt.html> (posećeno 20. oktobra 2011). Činjenica da se Srbija pozivala na kršenje proceduralnih pravila organizacije nije relevantna za temu ovog rada.

⁷ *SE Times*, „Lideri SEEC-a obavezali se na razvijanje regionalne saradnje“, 22. maj 2008, dostupno na <http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/bs/features/setimes/features/2008/05/22/feature-01> (posećeno 28. avgusta 2011).

⁸ Videti internet prezentaciju SEEC, <http://rspcsee.org/en/pages/read/seec-parliaments>, <http://rspcsee.org/en/pages/read/about-seecp>; internet prezentacija Ministarstva spoljnih poslova (nadalje: MSP) Srbije <http://www.mfa.gov.rs/seecp/SEECP%20za%20sajt%20redakcija%20jul%202011.pdf>; internet prezentaciju moldavskog predsedavanja SEEC, <http://www.chairmanship.mfa.md/img/seecp/report-chairmanship-2008-2009.pdf>; internet prezentacija turskog predsedavanja SEEC, <http://www.seecp-turkey.org/icerik.php?no=51>; internet prezentacija Ministarstva vanjskih poslova i evropskih integracija Crne Gore http://www.mip.gov.me/en/images/stories/download/SEEC/SEEC_Budva_Declaration.pdf (posećeno 16. septembra 2011).

⁹ Videti internet prezentaciju MSP Slovenije, http://www.mzz.gov.si/en/foreign_policy/western_balkans/the_brdo_process/ (posećeno 28. avgusta 2011).

¹⁰ *Ibid.*

¹¹ *Politika*, „Skromni dometi skupa u Kranju“, 21. marta 2010, dostupno na <http://www.politika.rs/rubrike/tema-dana/Skromni-dometi-skupa-u-Kranju.lt.html> (posećeno 28. avgusta 2011).

¹² Videti <http://www.predsednik.rs/mwc/default.asp?c=301500&g=20100319191734&lng=cir&hs1=0>, (posećeno 28. avgusta 2011).

¹³ „Formula Gimnih“ označava neformalne sastanke ministara spoljnih poslova EU. Prvi takav sastanak održan je 1974, u zamku Gimnih (*Gymnich*) u ondašnjoj Saveznoj Republici Nemačkoj. Videti Bindi, F (ed), *The Foreign Policy of the European Union – Assessing Europe’s Role in the World*, The Brookings Institution (2010), str. 20.

¹⁴ Zajednička izjava povodom Konferencije ministara spoljnih poslova Hrvatske i Slovenije, dostupna na internet prezentaciji MSP Slovenije, <http://www.mzz.gov.si/nc/en/tools/cns/news/article//27017/> (posećeno 2. avgusta 2011).

¹⁵ Videti deo I.3.

¹⁶ Videti „Srbija – Konferencija EU–Zapadni Balkan, 2. juna u Sarajevu“, 29. april 2010, internet prezentacija MSP Srbije, http://www.mfa.gov.rs/Srpski/Bilteni/Srpski/b300410_s.html (posećeno 28. avgusta 2011).

¹⁷ *Ibid.* Lihtova je naglasila da su konferenciju na Brdu kod Kranja „sazvali domaćini, bez prethodnih konsultacija sa učesnicima o tome kako da se uopšte i da li da se uopšte održi ta konferencija. [Sarajevsku] konferenciju organizuje EU. Očigledno je da su evropski zvaničnici krenuli, u stvari, u dogovore sa svim stranama, u želji da apsolutno uspeju. Neću da kažem da Slovenci nisu hteli da sastanak na Brdu kod Kranja uspe, ali se bojim da su oni malo prebrzali i datum i sve ostalo. Potpuno je drugačiji kontekst i jedina u stvari sličnost da će tu doći do regionalnog okupljanja“.

¹⁸ Ujedno to je bio povod za obeležavanje desetogodišnjice Zagrebačkog samita, na kome je utvrđen put strukturnim, političkim i ekonomskim reformama koje ove države treba da sprovedu na putu pridruživanja EU. Videti internet prezentaciju španskog predsedavanja EU, http://www.eu2010.es/export/sites/presidencia/en/agenda/ministerialestercerospaies/jun2_sarajevo.html, kao i izjavu predsedavajućeg konferencije http://www.eu2010.es/export/sites/presidencia/comun/descargas/declaraciones/Declaracixn_Sarajevo_ENGLISH.pdf (posećeno 28. avgusta 2011).

¹⁹ Videti *supra* fn. 16.

²⁰ *Ibid.*

²¹ Videti B92, „Gymnich Format for Sarajevo Meeting,“ 11. maj 2010, dostupno na http://www.b92.net/eng/news/politics-article.php?yyyy=2010&mm=05&dd=11&nav_id=67054; *Balkan Insight*, „West Balkans Reassured About EU Prospects in Sarajevo“, 2. jun 2010, dostupno na <http://www.balkaninsight.com/en/article/west-balkans-reassured-about-eu-prospects-in-sarajevo>, (posećeno 28. avgusta 2011).

²² *Balkan Insight*, *ibid.*

²³ *Financial Times*, „Sovereignty Chafes At Outside Supervision“, 8. jun 2010, <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/b18730ea-7299-11df-9f82-00144feabdc0.html#axzz1UNvFQTP8>, (posećeno 28. avgusta 2011).

²⁴ Videti internet prezentaciju predsednika Poljske, <http://www.president.pl/en/news/news/art,203,17th-central-european-summit.html> i internet prezentaciju predsednika Slovenije, <http://www.up-rs.si/up-rs/uprs-eng.nsf/dokumentiweb/0D0648366A07D8E1C12578A20046DBB0?OpenDocument>; *New York Times*, „Serbia Insists on Summit Boycott“, 26. maj 2011, dostupno na http://www.nytimes.com/2011/05/27/world/europe/27iht-east27.html?_r=1 (posećeno 28. avgusta 2011).

²⁵ *Ibid.*

²⁶ Videti *Deutsche Welle*, „Serbia Boycotts With Obama Over Kosovo Invite“, 25. maj 2011, <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,15105162,00.html>, (posećeno 28. avgusta 2011).

²⁷ Videti izjavu iz kabineta predsednika Tadića, dostupno na <http://www.predsednik.rs/mwc/default.asp?c=301000&g=20110524130641&lng=cir&hs1=0> (posećeno 28. avgusta 2011).

²⁸ B92, „Poljska razume izostanak“, 24. maj 2011, dostupno na http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2011&mm=05&dd=24&nav_category=640&nav_id=514021 (posećeno 28. avgusta 2011). Slovački predsednik je posle poziva Kosovu da učestvuje na Samitu takođe najavio da neće prisustvovati. No, pošto je s organizatorima dogovoreno da Kosovo ne bude predstavljeno državnim simbolima, kao i da Atifete Jahjaga ne bude jedan od potpisnika zajedničke deklaracije, promenio je svoju odluku (videti *Financial Times*, „Warsaw Summit Faces Boycott“, 25. maj 2011, <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/434af2ca-8705-11e0-92df-00144feabdc0.html#axzz1UGqhp400>; videti internet prezentaciju MSP Srbije, pozivajući se na predstavnika predsednika Slovačke, Mareka Trubača, http://www.mfa.gov.rs/Bilteni/Engleski/b260511_e.html (posećeno 28. avgusta 2011)). Slovačka je naglasila da je motiv njenog postupka bio to što ne želi da se „ne prizna nezavisnost jedne države, pa čak ni na indirektan način (videti izjavu predstavnika predsednika Slovačke, Mareka Trubača, *EU Observer*, <http://euobserver.com/887/32390> (posećeno 28. avgusta 2011)). Međutim, Slovačka nije pravila pitanje oko učešća na Samitu Kroatija, iako je na njemu učestvovao Hašim Tači, kao premijer Kosova (videti internet prezentaciju Vlade Hrvatske, http://www.vlada.hr/aktualne teme_i_projekti/aktualne teme/croatia_summit/croatia_summit_2009/croatia_summit_2009_program i internet prezentaciju Ministarstva vanjskih poslova i evropskih integracija Hrvatske; http://www.mvpei.hr/custompages/static/hrv/files/110706_CS_2011_program_en.pdf; http://www.mvpei.hr/custompages/static/hrv/templates/_frr_Priopcenja_en.asp?id=3920 (posećeno 28. avgusta 2011)).

²⁹ Videti internet prezentaciju Vlade Hrvatske, http://www.vlada.hr/hr/naslovnica/novosti_i_najave/najave/2011/srpanj/croatia_summit_2011 (posećeno 28. avgusta 2011).

³⁰ *Ibid.*

³¹ Videti internet prezentaciju Vlade Hrvatske, http://www.vlada.hr/en/multimedija_i_fotogalerije/radio_emisije_na_portalu_vlade_rh/nato_hrvatska_i_sjevernoatlantski_savez_radio_emisija/nato_8_emisija_croatia_summit_2007_dr_zbigniew_brzezinski (posećeno 28. avgusta 2011).

³² Videti internet prezentacija NATO, <http://www.nato.int/docu/update/2007/07-july/e0706a.html> (posećeno 28. avgusta 2011).

³³ Videti internet prezentaciju Ministarstva vanjskih poslova i evropskih integracija Hrvatske, http://www.mvpei.hr/custompages/static/hrv/templates/_frr_Priopcenja_en.asp?id=3920 (posećeno 28. avgusta 2011).

³⁴ Videti internet prezentaciju Vlade Hrvatske, http://www.vlada.hr/en/naslovnica/novosti_i_najave/2011/srpanj/poceo_croatia_summit_u_dubrovniku (posećeno 28. avgusta 2011).

³⁵ Internet prezentacija Vlade Hrvatske, http://www.vlada.hr/en/naslovnica/novosti_i_najave/2011/srpanj/poceo_croatia_summit_u_dubrovniku/govor_predsjednika_knesseta_izraela_reuvena_rivlina (posećeno 28. avgusta 2011).

³⁶ Videti *supra* fn. 33; internet prezentaciju MSP Srbije, http://www.mfa.gov.rs/Policy/Minister/090709_e.html; *SE Times*, „Croatia Summit 2010 Opens in Dubrovnik“, 9. jul 2010, http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/features/setimes/newsbriefs/2010/07/09/nb-02, B92, „Kroatija Samit bez prisustva Srbije“, 8. jul 2011, dostupno na http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2011&mm=07&dd=08&nav_category=167&nav_id=524098 (posećeno 28. avgusta 2011).

³⁷ Videti *supra* fn. 36.

³⁸ Videti internet prezentaciju Bledskog strateškog foruma, http://www.bledstrategicforum.org/index.php?option=com_content&view=article&id=52&Itemid=61 (posećeno 13. septembra 2011).

³⁹ Videti internet prezentaciju Bledskog strateškog foruma, http://www.bledstrategicforum.org/index.php?option=com_content&view=article&id=82&Itemid=96 (posećeno 13. septembra 2011).

⁴⁰ Videti *Blic*, „Predstavnici Srbije i Kosova bili na istom skupu“, 12. septembar 2011, dostupno na <http://www.blic.rs/Vesti/Tema-Dana/276437/Predstavnici-Srbije-i-Kosova---bili-na-istom-skupu> (posećeno 13. septembra 2011).

⁴¹ *Ibid.*

⁴² Videti *supra* fn. 39.

⁴³ „Kada je ministar došao na Bled, nikog sa Kosova nije bilo tamo. On nije bio ni na svečanom otvaranju, kome su prisustvovali takozvani kosovski ministri“. Videti *Blic*, *supra* fn. 40.

⁴⁴ Videti izjavu predsednika Tadića, koju prati *supra* fn. 1, kao i izjavu Borka Stefanovića, koju prati *supra* fn. 16.

⁴⁵ Dimitrijević, V. – Račić, O. – Đerić, V. – Papić, T. – Petrović, V. – Obradović, S, *Osnovi međunarodnog javnog prava*, Beogradski centar za ljudska prava, Beograd (2. izdanje, 2007) (nadalje: *Dimitrijević et al*), str. 81.

⁴⁶ Tako su neke države odbijale da priznaju nekadašnju DDR tvrdeći da ona ne uživa dovoljnu samostalnost od SSSR, te da se u tom smislu ne može smatrati državom. Međutim, vremenom je sve više država priznavalo DDR iako je njena nesamostalnost u odnosu na SSSR ostala nepromenjena. Videti više u Andrassy, J – Bakotić, B – Vukas, B, *Međunarodno pravo*, 1. dio, Školska knjiga, Zagreb (1995) (nadalje: *Andrassy et al*), str. 75.

⁴⁷ *Dimitrijević et al, supra* fn. 45 i *Andrassy et al, supra* fn. 46; Kaczorowska, A, *Public International Law*, Routledge (4th ed, 2010), str. 228.

⁴⁸ *Dimitrijević et al, supra* fn. 45 i *Andrassy et al, supra* fn. 46.

⁴⁹ *Dimitrijević et al, supra* fn. 45 i *Andrassy et al, supra* fn. 46; Lauterpacht, H, *Recognition in International Law*, Cambridge University Press (1948), str. 308; Oppenheim, L. *Oppenheim's International Law*, Longman, (9th ed., 1992), str. 170-174; Akehurst's *Modern Introduction to International Law*, Malanczuk, P, Routledge (7th rev. ed., 1997), str. 88; Brownlie, I, *Principles of Public International Law*, Oxford University Press (6th ed., 2003), str. 93; Aust, A, *Handbook of International Law*, Cambridge University Press (2010), str. 28; Kaczorowska, *supra* fn. 47, str. 229; Boczek, B. A, *International Law: A dictionary*, Scarecrow Press, INC. (2005), str. 104; Ruda, J.M, "Recognition of States and Governments" u Bedjaoui, M. (ed.), *International law: Achievements and Prospects*, Part I, UNESCO – Martinus Nijhoff (1991), str. 452; Bhagevatula Satyanarayan Murty, *The International Law of Diplomacy: The Diplomatic Instrument and World Public Order*, Martinus Nijhoff (1989), str. 183; Shaw, M, *International Law*, Cambridge University Press (2003), str. 387; Dixon, M, *Textbook on International Law*, Oxford University Press, (6th ed., 2007), str. 126; Verma, S. K, *An Introduction to Public International Law*, Prentice-Hall of India Pvt. Ltd (2004), str. 93-94.

⁵⁰ Boczek, *supra* fn. 49, str. 104.

⁵¹ Videti, na primer, Oppenheim, *supra* fn. 49, str. 169-170; Verma, *supra* fn. 49, str. 93.

⁵² Dobar primer za to je zaključak s Berlinske konferencije ministara spoljnih poslova Francuske, UK, SAD i SSSR iz 1954. godine. Kako je Berlinska konferencija organizovana u cilju priprema za Ženevsku konferenciju o Koreji i Indokini, tako su na nju su bile pozvane Kina, dve Koreje i druge zainteresovane države. U zaključcima konferencije je naglašeno: „Pozivanje na pomenutu konferenciju ili njeno održavanje neće značiti implicitno diplomatsko priznanje u bilo kom slučaju u kome to već nije učinjeno” (prevod autora). U originalu: “It is understood that neither the invitation to, nor the holding of, the above-mentioned conference shall be deemed to imply diplomatic recognition in any case where it has not already been accorded.” Dostupno na internet stranici Yale Law School Lillina Goldman Law Librabry, *Avalon Project, Documents in Law, History and Diplomacy*, http://avalon.law.yale.edu/20th_century/inch018.asp (posećeno 29. avgusta 2011).

⁵³ Videti, na primer, izjavu Vlade Grčke od 16. marta 1994, upućenu Generalnom sekretaru UN povodom pristupanja Makedonije Bečkoj konvenciji o konzularnim odnosima: „Pristupanje bivše Jugoslovenske Republike Makedonije Konvenciji o konzularnim odnosima (1963) ne podrazumeva njeno priznanje od strane Republike Grčke” (prevod autora). U originalu: “Accession of the former Yugoslav Republic of Macedonia to the Convention on Consular Relations of 1963 does not imply its recognition on behalf of the Hellenic Republic”. Dostupno na http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=UNTSO&tabid=2&mtdsg_no=III-6&chapter=3&lang=en#Participants (posećeno 5. septembra 2011). Videti i izjavu Vlade Grčke od 25. januara 1995. povodom pristupanja Makedonije ugovorima koji su deponovani kod Generalnog sekretara UN. Dostupno na <http://treaties.un.org/Pages/HistoricalInfo.aspx> (posećeno 5. septembra 2011).

⁵⁴ Videti, na primer, izjavu Bahreina prilikom pristupanja Bečkoj konvenciji o konzularnim odnosima: „Pristupanje Bahreina ovoj Konvenciji ni na koji način ne predstavlja priznanje Izraela ili predstavlja osnov za uspostavljanje bilo kakvih odnosa s njim” (prevod autora). U originalu: “The accession by the State of Bahrain to the said Convention shall in no way constitute recognition of Israel or be a cause for the establishment of any relations of any kind therewith.” Dostupno na http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=UNTSO&tabid=2&mtdsg_no=III-6&chapter=3&lang=en#Participants (posećeno 5. septembra 2011).

⁵⁵ Svakako je za to najbolji primer članstva u UN i Izraela i arapskih država koje ovu državu ne priznaju.

⁵⁶ Videti internet prezentaciju MMF, <http://www.imf.org/external/np/sec/pr/2009/pr09240.htm> (posećeno 7. septembra 2011)

⁵⁷ Van Panhuys, H. F.–Heere, W.P.–Josephus Jitta, J. W.–Ko, S. S.–Stuyt, A.M. (eds.), *International Law in the Netherlands*, Vol. 1, T.M.C. Asser Instituut, BRILL, 1978, (nadalje: *Van Panhuys et al*), str. 400. *Dimitrijević et al*, *supra* fn. 45.

⁵⁸ *Dimitrijević et al*, *supra* fn. 45. O kolektivnom priznanju videti više u Brownlie, *supra* fn. 49.

⁵⁹ H.G. Schermers–N.M. Blokker, *International Institutional Law: Unity within Diversity*, Martinus Nijhoff (3rd rev. Ed., 1999), str. 1159, para. 1844.

⁶⁰ *Van Panhuys et al*, *supra* fn. 57, str. 399; Schrieber, M.–Schiff, A.I.–Klenicki, L., *The Shengold Jewish Encyclopedia*, Schreiber Publishing (3rd rev. 2003), str. 136.

⁶¹ Videti European Commission, *Serbia 2010 Progress Report*, Brussels, 9 November 2010, dok. SEC(2010) 1330, {COM(2010) 660}, str. 19–20. Dostupno na http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2010/package/sr_rapport_2010_en.pdf (posećeno 13. septembra 2011).

⁶² Videti European Commission, *Communication from the Commission to the European Parliament and the Council, Commission Opinion on Serbia's application for membership of the European Union*, Brussels, 12 October 2011, COM(2011) 668 final, {SEC(2011) 1208 final}, str. 8. Dostupno na http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2011/package/sr_rapport_2011_en.pdf (posećeno 20. oktobra 2011).

⁶³ Videti European Commission, *Commission Staff Working Paper, Analytical Report*, Accompanying the document *Communication from the Commission to the European Parliament and the Council Commission Opinion on Serbia's application for membership of the European Union*, Brussels, 12 October 2011, SEC(2011) 1208, {COM(2011) 668}, str. 33-34. Dostupno na http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2011/package/sr_analytical_rapport_2011_en.pdf (posećeno 20. oktobra 2011).

⁶⁴ Videti *supra* fn. 56.

LITERATURA

Knjige

- Akehurst's *Modern Introduction to International Law*, Malanczuk, P., Routledge, 7th rev. ed., 1997.
- Andrassy, J. – Bakotić, B. – Vukas, B., *Međunarodno pravo*, 1. dio, Školska knjiga, Zagreb, 1995.
- Aust, A., *Handbook of International Law*, Cambridge University Press, 2010.
- Bedjaoui, M. (ed.), *M, International law: Achievements and Prospects*, Part I, UNESCO – Martinus Nijhoff, 1991.
- Bhagevatura Satyanarayan Murty, *The International Law of Diplomacy: The Diplomatic Instrument and World Public Order*, Martinus Nijhoff, 1989.
- Bindi, F. (ed), *The Foreign Policy of the European Union – Assessing Europe's Role in the World*, The Brookings Institution, 2010.
- Boczek, B. A., *International Law: A dictionary*, Scarecrow Press, INC., 2005.
- Brownlie, I., *Principles of Public International Law*, Oxford University Press, 6th ed., 2003.
- Dimitrijević, V. – Račić, O. – Đerić, V. – Papić, T. – Petrović, V. – Obradović, S., *Osnovi međunarodnog javnog prava*, Beogradski centar za ljudska prava, Beograd, 2. izdanje, 2007.
- Dixon, M., *Textbook on International Law*, Oxford University Press, 6th ed., 2007.
- H. G. Schermers – N. M. Blokker, *International Institutional Law: Unity within Diversity*, Martinus Nijhoff, 3rd rev. Ed., 1999.
- Katczorowska, A., *Public International Law*, Routledge, 4th ed., 2010.
- Lauterpacht, H., *Recognition in International Law*, Cambridge University Press, 1948.
- Oppenheim, L. *Oppenheim's International Law*, Longman, 9th ed., 1992.
- Shaw, M., *International Law*, Cambridge University Press, 2003.
- Van Panhuys, H. F. – Heere, W. P. – Josephus Jitta, J. W. – Ko, S. S. – Stuyt, A. M. (eds.), *International Law in the Netherlands*, Vol. 1, T.M.C. Asser Instituut, BRILL, 1978.
- Verma, S. K, *An Introduction to Public International Law*, Prentice-Hall of India Pvt. Ltd, 2004.

Dokumenti međunarodnih organizacija

European Commission, *Commission Staff Working Paper, Analytical Report*, Accompanying the document *Communication from the Commission to the European Parliament and the Council Commission Opinion on Serbia's application for membership of the European Union*, Brussels, 12th October 2011, SEC(2011) 1208.

European Commission, *Communication from the Commission to the European Parliament and the Council, Commission Opinion on Serbia's application for membership of the European Union*, Brussels, 12th October 2011, COM(2011), 668 final.

European Commission, *Serbia 2010 Progress Report*, Brussels, 9th November 2010, dok. SEC(2010), 1330.

United Nations, Security Council, *Report of the Secretary-General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo*, UN dok. S/2011/514, 12th August 2011.

United Nations, Security Council, *Report of the Secretary-General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo*, UN. dok. S/2010/562, 29th October 2010.

Internet stranice:

Bledski strateški forum, www.bledstrategicforum.org
Centralnoevropski ugovor o slobodnoj trgovini, www.cefta2006.com
Međunarodni monetarni fond, www.imf.org
Ministarstvo spoljnih poslova Slovenije, www.mzz.gov.si
Ministarstvo spoljnih poslova Srbije, www.mfa.gov.rs
Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija Hrvatske, www.mvpei.hr
NATO, www.nato.int
Predsednik Poljske, www.president.pl
Predsednik Slovenije, www.up-rs.si
Predsednik Srbije, www.predsednik.rs
Proces saradnje u Jugoistočnoj Evropi, <http://rspcsee.org>
Regionalni savet za saradnju, www.rcc.int/pages/7/14/structure
Špansko predsedavanje EU, www.eu2010.es
Vlade Hrvatske, www.vlada.hr
Yale Law School Lillina Goldman Law Librabry, *Avalon Project, Documents in Law, History and Diplomacy*, <http://avalon.law.yale.edu>

Novinski izvori:

"Gymnich Format for Sarajevo Meeting", *B92*, 11. maj 2010.
„Kroacija Samit bez prisustva Srbije“, *B92*, 8. jul 2011.
„Poljska razume izostanak“, *B92*, 24. maj 2011.
"West Balkans Reassured About EU Prospects in Sarajevo", *Balkan Insight*, 2. jun 2010.
„Predstavnici Srbije i Kosova bili na istom skupu“, *Blic*, 12. septembar 2011.
"Serbia Boycotts With Obama Over Kosovo Invite", *Deutsche Welle*, 25. maj 2011.
"Sovereignty Chafes At Outside Supervision", *Financial Times*, 8. jun 2010.
"Warsaw Summit Faces Boycott", *Financial Times*, 25. maj 2011.
"Serbia Insists on Summit Boycott", *New York Times*, 26. maj 2011.
„Skromni dometi skupa u Kranju“, *Politika*, 21. marta 2010.
„Tadić demonstrativno napustio samit“, *Politika*, 22. maja 2008.
"Croatia Summit 2010 Opens in Dubrovnik", *SE Times*, 9. jul 2010.
„Lideri SEECP-a obavezali se na razvijanje regionalne saradnje“, *SE Times*, 22. maj 2008.

Analiza politike Srbije u pogledu učešća predstavnika Srbije na međunarodnim skupovima na kojima učestvuju i predstavnici Kosova

Izdavač

Evropski pokret u Srbiji
Kralja Milana 31
Beograd
www.emins.org

Za izdavača

Maja Bobić

Autor

dr Tatjana Papić

Urednik

dr Vladimir Pavićević, predsednik Istraživačkog foruma

Izvršni urednik

Relja Božić, koordinator Istraživačkog foruma

Lektura i korektura

Vesna Pravdić

Dizajn i prelom

Dunja Šašić
www.dunjadesign.com

ISBN: 978-86-82391-68-5

Beograd, novembar 2011.

Mišljenja i stavovi izraženi u ovom radu predstavljaju stavove autora, članova Istraživačkog foruma, i ne odražavaju neophodno i zvanične stavove Balkanskog fonda za demokratiju, German Marshall fonda, niti njihovih partnera.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

327(497.11)(0.034.2)
341.21(497.115)(0.034.2)

ПАПИЋ, Татјана

Analiza politike Srbije u pogledu učešća
predstavnika Srbije na međunarodnim skupovima
na kojima učestvuju i predstavnici Kosova
[Elektronski izvor] / [autor Tatjana Papić].
- Beograd : Evropski pokret u Srbiji, 2011

Način dostupa (URL):

<http://www.emins.org/sr/onama/forum-if/TatjanaPapić-AnalizapolitikeSrbijemedjunarodniskupoviiKosovo.pdf>. - Nasl. sa nasl. str. dokumenta. - Opis izvora dana 06. 12. 2011. - Podaci o autorki preuzeti iz impressuma. - Sadrži napomene i bibliografske reference. - Sadrži bibliografiju

ISBN 978-86-82391-68-5

a) Косовско питање - Међународноправни
аспект b) Србија - Спољна политика
COBISS.SR-ID 187983116